

Dış Politika Analizi

Güz 2020

VI. Karar Vericinin Bilişsel Yapısı - I

Algı ve İmaj, İnanç Sistemi, Öğrenme

Bilişisel Psikoloji ve DPA

- Psikoloji disiplininde bilişsel (*cognitive*) yaklaşımlar **1950'lerden itibaren** yaygınlaşıyor. Bilişsel psikoloji, **algılama, nedenselleştirme, hükmetme, düşünme, öğrenme, karar verme, hatırlama** gibi zihinsel süreçlerin incelenmesiyle ilgilenmektedir.
- Bilişsel psikoloji, **1960'ların sonundan itibaren dış politika** çalışmalarına uyarlanmaya başlıyor. En nihayetinde karar vericiler de birer insan.
- Bilişsel DPA yaklaşımları şimdiye kadar **bütünlüklü bir seçim kuramı** ortaya koymamışsa da, **karar vericileri rasyonaliteden alıkoyan bazı basitleştirme eğilimlerine** dikkatimizi çekme konusunda çok faydalıdırlar.
- İnsanların inançları ve bilgiyi işleme yolları nedeniyle genelde **kapalı fikirli** oldukları ve çevredeki değişikliklere **uyum sağlamada zorlandıklarını** vurgularlar.

Algılar ve Yanlış Algılama

- DP alanında algıları ele alan öncü çalışma:

Harold ve Margaret Sprout(1956), *Man-Milieu Relationship: Hypothesis in the Context of International Politics* (işlemsel ortam x psikolojik ortam)

- DP'da algılar ve yanlış algılama üzerine derinlemesine çalışma:

R. Jervis (1976), *Perception and Misperception in International Politics*

Yanlış algılama: çeşitli nedenlerle bir ülkenin, karar alıcılarının düşünce, tutum ve davranışlarının gerçekte olduğundan ya da onların bunlara yükledikleri öznel anlamdan daha farklı algılanmasıdır.

Başkalarına dair imaj -> psikolojik ortam temelli -> psikolojik ortam – işlemsel ortam arası fark çoksa -> yanlış imaj -> yanlış algılama -> istenmeyen sonuçlar

İmajlar

- **İmajlar**, çevremizdeki karmaşık dünyayı kategorize etmek ve düzenlemek için kullandığımız temsil/algı kümeleridir.
- İmajlar, evrim/dönüşüm kapasitesini tamamen kaybedip, kanıtlardan uzaklaştığında **basamaklıp** (*stereotype*) haline gelirler. Basamaklıplar çok sıg ve katı basitleştirmelerdir. (ör. diğer devletlerin gücüne, kültürüne ve niyetine dair)
- Uluslararası **çatışmaların açıklanması ve çözümü** sürecinde tarafların birbirleri hakkındaki **imajları/basamaklıpları analize dâhil edilmelidir.**
- DP alanında imajların etkisine dair **ilk kapsamlı çalışma:**
  - Ole Holsti(1967), "Cognitive Dynamics and the Images of the Enemy"
  - JF Dulles'ın zihnindeki Sovyet imajı -> katı, sabit ve olumsuz
- **Ayna imaj** (*mirror image*): Kendimiz ve düşmanımıza dair birbirine tamamen zıt imajlara sahip olma durumu.
- **Kökten yükleme hatası** (*fundamental attribution error*): Kendi olumsuz hareketlerimizi koşulların zorlaması olarak görürken, karşı tarafın olumsuz hareketlerini özgür iradesinin sonucu olarak yorumlama; kendi olumlu hareketlerimizi iyi niyetimizle bağlantılandırırken, karşı tarafın olumlu hareketlerini koşulların zorlaması olarak görme eğilimi.

İnançlar ve İnanç Sistemi

- **İnançlar**, bir bireyin **belli bir evrene dair** sahip olduğu ve doğru kabul ettiği **anlayış ve algılamalardır**.
- Bilişsel tutarlılık (*cognitive consistency*): İnançlar erken deneyimlerle belirlenmiştir ve değişmesi zordur. İnsanlar, **inanç ve imajlarıyla uyuşmayan bilgileri çok önemsemezken, uyanlara fazla önem verme eğilimindedirler**.
- İnançlara aykırı bilgi -> bilişsel uyumsuzluk (*cognitive dissonance*)
-> **aykırı bilgiyi yoksay – aykırı bilgiyi rasyonalize et** - inançları yeni bilgiye uyarla
- **İnanç sistemi**, bireyin zihninde kendisine ve dış dünyaya dair birikmiş ve az çok bütünleşmiş bir **inançlar dizisidir**.
- İnanç sistemi, bir aktörün siyasal olayları **algılamasını** ve belli durumları **tanımlamasını** etkileyeceği gibi, **strateji ve taktik seçimini** etkileyen norm, standart ve kılavuzları da sağlar.

İnançlar ve İnanç Sistemi

- DPA'da bilişsel tutarlılık varsayımına dayanarak, karar vericilerin **inanç sistemlerini derinlemesine incelemeyi amaçlayan iki önemli yaklaşım:**
  - İşlemsel kod (*operational code*)
  - Bilişsel haritalandırma (*cognitive mapping*)
- **İşlemsel kod ve bilişsel haritalandırma** yaklaşımları, inanç sistemlerinin belli başlı özelliklerini tespit ederek, karar vericilerin dış politika yönelim ve davranışlarını daha iyi anlamlandırıp, belli ölçüde öngörülebilir olduğunu iddia eder.

İşlemsel Kod

- **N. Leites** (1951), *The Operational Code of the Politburo*
- **A. George** (1969), «The "operational code": A neglected approach to the study of political leaders and decision-making»
- **O. Holsti, S. Walker, A. Malici**
- Bir karar vericinin işlemsel kodu oluşturulurken, **bir dizi felsefi ve araçsal soruya nasıl cevaplar vereceği** tespit edilmeye çalışılır.
- İki yöntem:
  - Nitel yöntemler -> Konuşmalar, röportajlar ve hayat hikayesine bakıp tahminde bulunmak
  - Nicel yöntemler -> sözcük sayımı -> *Verbs in Context System* (VICS)

İşlemsel Kod

Felsefi sorular

1. Siyasal yaşamın özü nedir? Temelinde çatışma mı, uyum mu bulunur? Birinin siyasi muhaliflerinin temel özelliği nedir?
2. Bireyin temel siyasi değerlerini ve isteklerini nihai olarak gerçekleştirmedeki beklentileri nedir? Bu konuda iyimser mi, kötümser midir?
3. Siyasal açıdan gelecek kestirilebilir mi? Ne dereceye kadar?
4. Bireyler tarihsel gelişimi ne ölçüde 'kontrol' edebilirler ya da ona 'hükmedebilirler'? Bir kimsenin istenilen sonuçları elde etmek için tarihi hareket ettirmede ve şekillendirmede rolü nedir?
5. İnsan yaşamında ve tarihsel gelişimde 'şansın' rolü nedir?

İşlemsel Kod

Araçsal sorular

1. Siyasal eylemin amaçlarını belirlemede en iyi yaklaşım nedir?
2. Bu eylemin amaçlarına en etkili şekilde nasıl ulaşılır?
3. Siyasal eylemin riskleri nasıl denetim altına alınabilir, hesaplanabilir ya da kabul edilir?
4. Zamanlama ne ölçüde önemlidir?
5. Çıkarları geliştirmekte farklı araçların yararı ve rolü nedir?

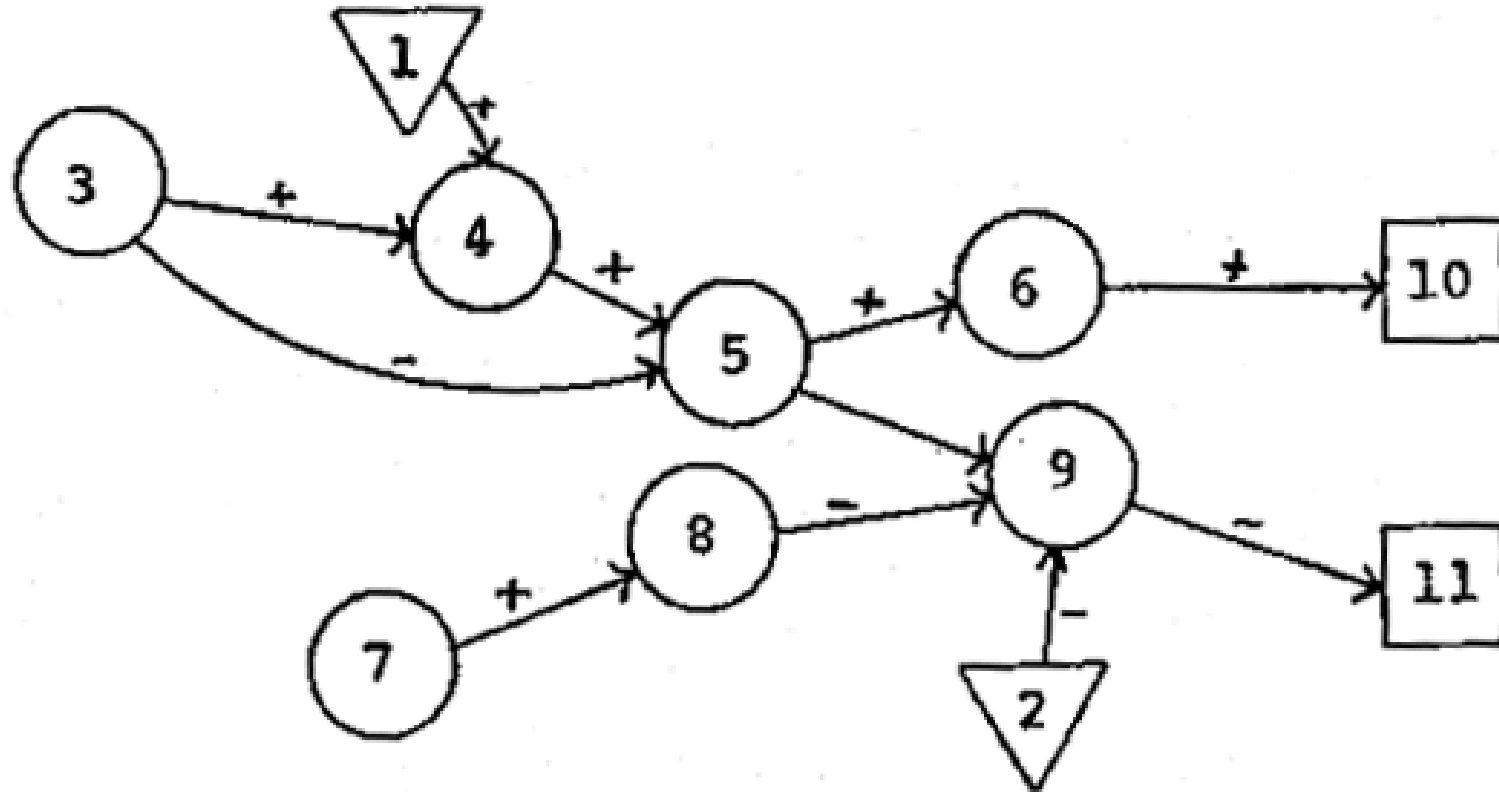
İşlemsel Kod

- Bu felsefi ve araçsal sorularla, bir aktörün **siyasal hayata dair inanç setinin önemli bir kısmı** tespit edilmeye çalışılıyor.
- İnanç setinin hiyerarşik yapısı -> 1. felsefi sorunun önemi
- Sonraki çalışmalar işlemsel kodun zaman, durum ve konuya göre değişebileceğini tespit ediyor.
- Karar vericilerin işlemsel kodu ile dış politika davranışı arasında doğrudan bir nedensellik tespit etmek kolay değil.

Bilişsel Haritalandırma

- R. Axelrod (1976) (ed.) *Structure of Decision: The Cognitive Maps of Political Elites*
- Karar vericilerin inanç sistemlerinin bilişsel harita üzerinden açıklanması yöntemi.
- Nedenselliğe dair inançlar incelenir. Bunları tespit etmede ilgili kişinin konuşma ve yazıları nitel olarak analize tabi tutulabileceği gibi, birebir görüşme yöntemi (sesli düşünme) de kullanılabilir.
- Grafik çizimine dayanır.

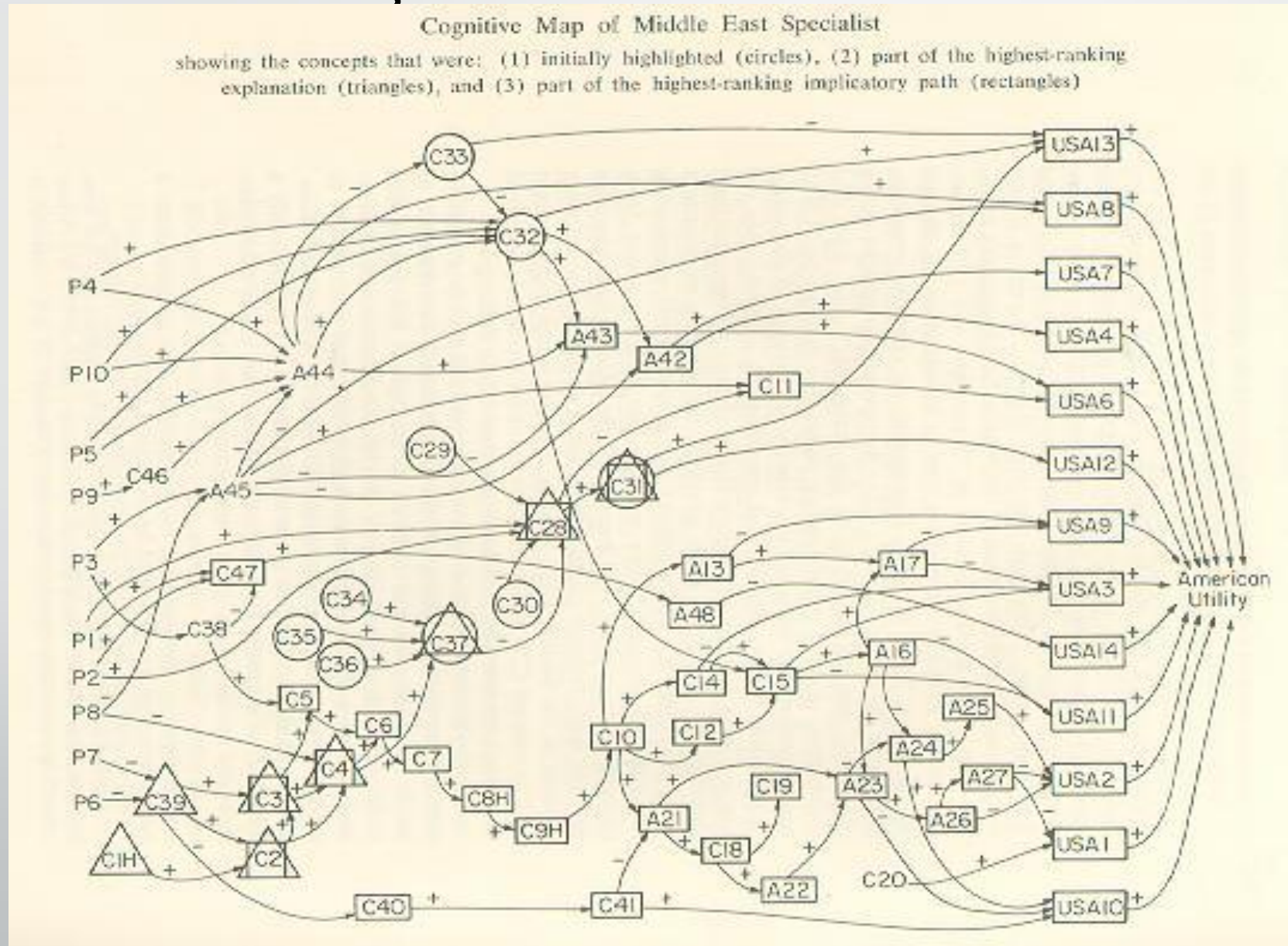
Bilişsel Haritalandırma

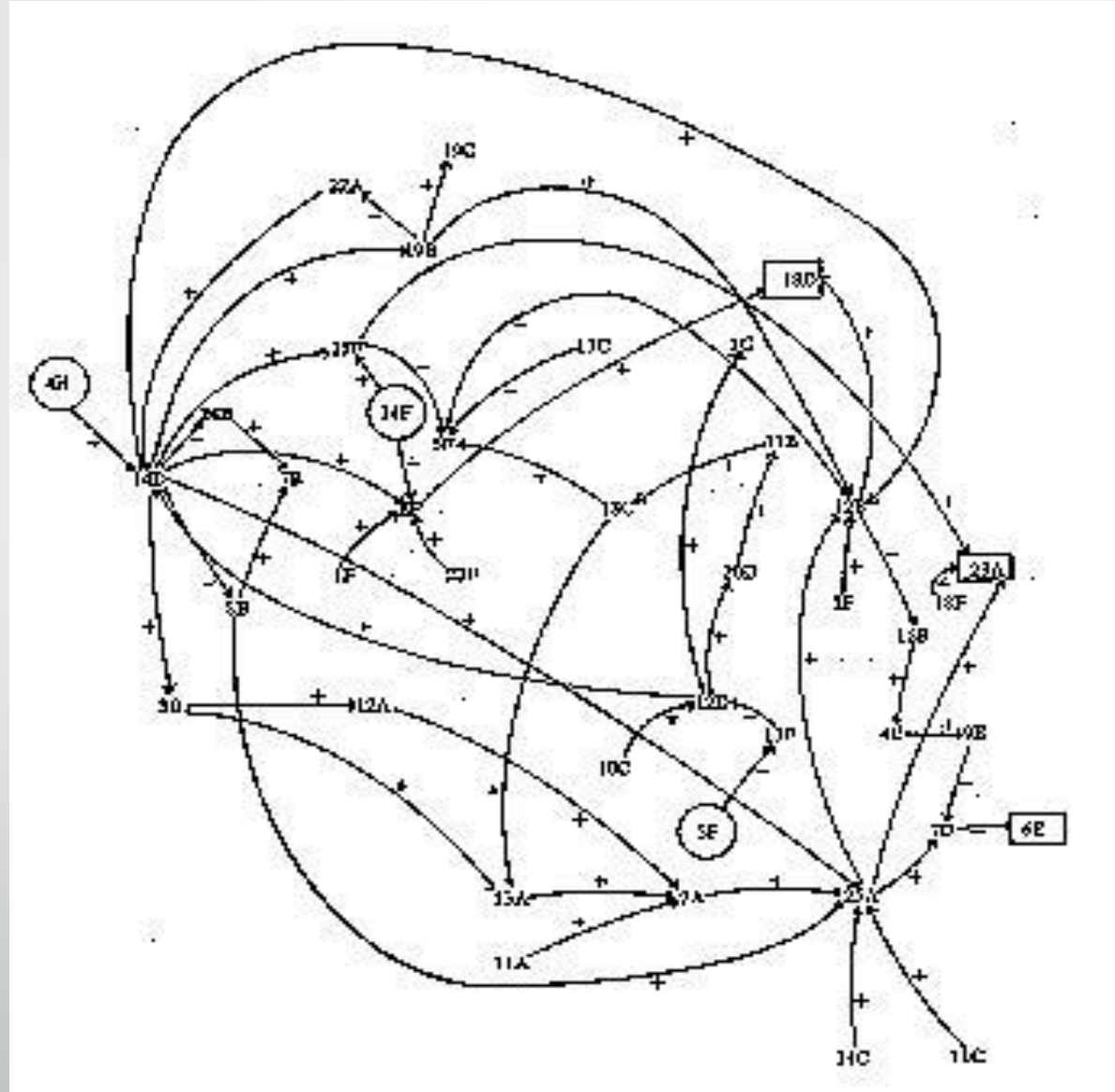
Concepts 1 and 2 are policy concepts; concepts 3 through 9 are cognitive concepts; concepts 10 and 11 are value concepts.

Figure 1: Illustrative Cognitive Map

Bilişsel Haritalandırma

Bilişsel Haritalandırma

Şekil: <http://faculty.maxwell.syr.edu/gmbonham/cogmap.jpg>

Bilişsel Haritalandırma

- Şemada **kavram, değer, eylem ve olguları** temsil eden **nodlar** ile algılanan **nedensel zincirleri** temsil eden **bağlantılar** mevcuttur.
- Bu şema incelenerek, bireyin bir konuya dair inanç ve düşünce sistemindeki **tutarlılığı, önyargıları, tarihten çıkarılan dersleri** analiz edip, **kavramsal kümelenmelerin sıklığını** görebiliriz.
- Karar vericinin bilişsel kapasitesi ve tabii karar verme sürecinin kalitesi tespit edilebilir.